

Socratisch op zoek naar bedoeling

Schrijfcoachen naar duidelijk doel

De kunst van schrijfcoachen is... op je handen zitten. Niet meteen iets vinden van de tekst, de neiging onderdrukken om je rode pen te pakken, fouten te verbeteren, zinnen te herschrijven. Dat is heel lastig voor schrijf- en taalcoaches, want deze groep houdt van taal en krijgt jeuk van teksten die niet goed in elkaar zitten of die fouten bevatten. Op je handen zitten dus, en vragen stellen. Socratische, open vragen, want die zetten je gesprekspartner aan het denken over de belangrijkste boodschap, de bedoeling, het probleem dat zij met haar tekst wil oplossen, de aarzelingen die de lezer heeft en meer van die belangrijke dingen.

Auteur: Dolf Weverink

Ja maar... – het zijn de woorden waar de reactie van liefhebbers van goede tekst en taal vaak mee begint – die fouten moet je toch verbeteren? Nou, je wilt uiteindelijk een tekst zonder fouten, natuurlijk, maar nog belangrijker is dat je content of tekst hebt waarmee je jouw doel bereikt. Ga je meteen aan de slag met je rode pen, dan ben je redacteur. Daar is niets mis mee, maar als je jezelf presenteert als schrijfcoach, moet je ook coachen. Als je niet meteen redigeert of corrigeert, maar zegt “ik zou het zo doen” of “je moet het zo doen” ben je voor je gevoel misschien goed bezig, maar ook dan ben je geen schrijfcoach, maar adviseur. Ook een prima rol, maar je doet niet wat een schrijfcoach doet, je adviseert.

Schaars goed

Maar hoe doe ik dat dan, niet meteen iets van de tekst vinden? Daar is een simpele en verrassende oplossing voor: lees de tekst niet. Dat heeft een aantal voordelen. Om te beginnen, bij een live ontmoeting, zorg je ervoor dat je blik niet voortdurend naar de tekst op een scherm of op papier gaat, maar dat je oogcontact hebt en houdt met je gesprekspartner. De kans dat je op deze manier rapport opbouwt is veel groter dan wanneer je meteen zinnen en alinea's bekijkt. Je laat zien dat je aandacht hebt voor de ander, en laten we eerlijk wezen, dat is een schaars artikel. Maar als de ander je nu een scherm of een

printje onder je neus duwt en vraagt: wat vind je ervan? Dan kijk je even naar de tekst, zeg je iets als “ja, jouw tekst, fijn” en stel je een mooie open vraag, zoals: wat wil je ermee bereiken? Daarmee nodig je de ander uit om de sprong te maken van de boodschap naar de bedoeling van de tekst.

Als jouw gesprekspartner in haar introductie zegt “ik ben er niet helemaal tevreden over”, of “mijn manager vindt altijd dat ik te simpel of te ingewikkeld schrijf”, dan krijg je een *clue* aangereikt. Reageer daarop, vraag “waar ben je niet helemaal tevreden over?” of “waarom vindt je manager jouw teksten te simpel of ingewikkeld?” Zo laat je zien dat je luistert en er helemaal bent voor jouw gesprekspartner.

Met jouw open vragen en verlossende vragen – zoals: welk probleem los je op, waar zit 'm de pijn? – nodig je de ander uit om de kern van het stuk en de bedoeling te vertellen alsof ze het aan een collega vertelt, een bewoner of iemand die naar het (jeugd) journaal kijkt en luistert. De kans is groot dat zij gewonemensentaal gebruikt, en als ze dat niet doet, nodig je haar uit om de boodschap te vertellen alsof ze met een journalist in gesprek is.

Heldere boodschap

Als die boodschap, die bedoeling gevangen is in een paar zinnen, is het zaak om die onmiddellijk vast te leggen. “Als we dat nu eens opschrijven”, is een fijne opening. Zorg ervoor dat jouw gesprekspartner als eerste gaat typen of schrijven. Ben jij degene die begint, dan is de kans groot dat de ander achterover leunt en denkt: fijn, zij schrijft het op. Nee, de ander begint, en jij schrijft mee. De oogst van deze aanpak is dat jouw gesprekspartner als het goed is een kraakheldere boodschap heeft opgeschreven

“Achterhaal wat de ander wil, waarom, en wat hij ermee wil bereiken. Ga niet pushen, maar nodig de ander uit”

– Hilde Bolt over coachen.

in een paar zinnen; de topische zinnen van het uiteindelijke stuk, de zinnen waar het allemaal om draait. Ze bewijzen goede diensten als een kop en een intro, of als post op sociale media. Bijvoorbeeld een boodschap in 140 karakters op X (voorheen Twitter).

Deze cruciale eerste ronde duurt maar een paar minuten, en dan is het tijd om naar de tekst te gaan. "Laten we eens kijken hoe we deze heldere boodschap terugvinden in de tekst", en dan kijk je samen naar het scherm of het papier. Blijf op je handen zitten, laat jouw gesprekspartner het werk doen.

Staat het er ongeveer met dezelfde woorden in, en op de passende plek, bovenaan? Dan is het coachgesprek de bevestiging voor jouw gesprekspartner dat zij goed werk heeft geleverd.

Staat het er in, maar pas verderop in het verhaal? Grote kans dat zij zelf zegt: "Ohja, als ik het bovenaan zet, wordt de tekst een stuk beter."

Staan de heldere boodschap en bedoeling er wel in, maar in formele taal, kantoortaal of gewoon te ingewikkeld? Dan heeft jouw gesprekspartner een goed alternatief in handen: de heldere boodschap en bedoeling uit de eerste ronde van het coachgesprek.

Gewoon de moeilijke zinnen vervangen door de nieuwe zinnen, en de tekst knapt er enorm van op. Vindt de gesprekspartner dit lastig, dan kun je als schrijfcoach een paar suggesties doen, een paar nudges in de goede richting.

Het kan natuurlijk ook dat jouw gesprekspartner de net geformuleerde heldere boodschap en bedoeling helemaal niet in de tekst terugvindt, en jij ook niet. Dan is de beste aanpak opnieuw beginnen, met de nieuwe zinnen als vertrekpunt. In de sessie maak je er een begin mee – zorg ervoor dat jouw gesprekspartner het initiatief houdt, jij doet

"A man's habit clings /
And he will wear tomorrow
what he waers today"

– Edna St. Vincent Millay.¹

suggesties, geeft nudges. Spreek met elkaar af dat zij het nieuwe stuk afrondt en weer met jou bespreekt.

Opnieuw beginnen is veel efficiënter dan de bestaande tekst redigeren.

Verwachtingen managen

Werkt deze aanpak? Ja, en dat is niet alleen mijn ervaring, maar ook de ervaring van schrijfcoaches die deze methode in hun eigen praktijk toepassen. De kracht ervan zit 'm in het gevoel dat je je gesprekspartner geeft door de open en oprecht geïnteresseerde vragen die je stelt als schrijfcoach. Je staat helemaal open en dat stimuleert de ander om de allerduidelijkste versie van de boodschap en de bedoeling te formuleren. De ander voelt zich gezien, gehoord en geholpen; al is het niet zoals zij had verwacht. Vaak denken auteurs van een tekst die naar een schrijfcoach gaan, dat de coach de tekst gaat corrigeren en redigeren. Wie mijn methode volgt, doet dat niet, maar helpt de ander wel. Voor de schrijfcoach is het belangrijk om de verwachtingen te managen, dus om duidelijk te maken dat coachen, corrigeren en redigeren verschillende dingen zijn. Over verwachtingen gesproken, vooraf zeggen "ik lees je tekst niet" is niet handig, omdat je het gesprek opent met een dikke disclaimer, een grote nee. Als je je blik even over de tekst laat glijden en daarna weer richt op je gesprekspartner bereik je meer. Je hebt de

¹ Bijna alle quotes over *habits* zijn van mannen. Vandaar deze van de Amerikaanse schrijfster en Pulitzer Prize winnares Edna St. Vincent Millay (1892-1950).

“Ons handelen wordt vrijwel steeds bepaald door de gewoonte en baseert zich doorgaans meer op de zeden en de voorbeelden van anderen dan op het verstand”

– III.8 *Over de kunst van het discussiëren*, essays van Michel de Montaigne.

tekst niet gelezen, waarschijnlijk wel een idee van het onderwerp en de stijl – daar ben je textpert genoeg voor als schrijfcoach – en vermijdt de disclaimer.

“We adviseren ons suf en luisteren te weinig” was de kop van een artikel. Met deze aanpak vermijdt je dat, want als schrijfcoach die socratische vragen stelt, vind je niets van de tekst, je luistert naar wat je gesprekspartner zegt, en bouwt daarop verder.

Als je voor een organisatie of een medium een tekst schrijft, heb je te maken met uitgangspunten waar je je aan moet houden. Die staan in documenten als schrijfwijzers, tone-of-voice-documenten of manuals. Zorg ervoor dat je gesprekspartner haar content of tekst toetst aan deze uitgangspunten voordat ze met jou in gesprek gaat. In de praktijk gebeurt dat vaak niet, dus kun je als schrijfcoach vragen of en in hoeverre de tekst voldoet aan de uitgangspunten van de huisstijl. Een paar suggesties of nudges zijn vaak voldoende.

Nieuwe gewoonte

In *The power of habit* schetst Charles Duhigg hoe gewoontes ontstaan en hoe en waarom we ze graag in stand houden. Waarom vertonen we bepaald gedrag, en blijven we dit doen? Omdat we het zo gewend zijn en omdat er een bijna onweerstaanbare cyclus aan ten grondslag ligt. Als je beloond

wordt voor je gedrag – de teksten van anderen verbeteren – dan is de kans groot dat je dat blijft doen. Jouw beloning is een gevoel van voldoening (ja, dit kan ik goed), waardering en dank van de persoon die je helpt en mogelijk ook een compliment van de omgeving en leidinggevende (“ze is heel betrokken en toegewijd, helpt collega’s, zo doen we dat hier”). De beloning versterkt vaak de onderliggende overtuiging (als iemand me vraagt zijn tekst te bekijken en zo nodig te verbeteren, dan moet ik dat doen, want ik kan dat). Dus bij de volgende cue (“wil je naar mijn tekst kijken?”) is de kans groot dat je doet wat je eerder deed. Gewoontes – ‘routines’ bij Duhigg – zijn nuttig (stoppen voor rood, rechts rijden en varen) en hardnekkig.

Tot slot

De gewoonte om de tekst van een ander te corrigeren en te redigeren, om er meteen op aan te vallen, is voor textperts lastig af te leren. Vaak realiseren ze zich niet dat ze met hun neiging om ‘af te wassen’ de ander niet echt helpen, maar vooral hun eigen competenties bevestigen. De socratische schrijfcoach wil vooral de ander in staat stellen om een glasheldere en concrete boodschap en bedoeling te formuleren en uit te werken in duidelijke content of tekst. Persoonlijke groei dus, waar de gesprekspartner, haar collega’s en de hele organisatie baat bij hebben, want deze aanpak leidt tot nieuwe kennis en inzichten. Dat geldt voor de schrijfcoach zelf ook, want zij scherpt met ieder gesprek haar repertoire socratische en verlossende vragen aan. Kan iedereen dan schrijven? “Ja, je moet alleen weten hoe”, zegt schrijftrainer Afke van der Horst. ■

Drs. Dolf Weverink is schrijfcoach, trainer, opleider en tekstschrijver. Hij publiceerde *Schrijven met lef en liefde* en *Lola en de rode ballen: Tips voor schrijfcoaches en schrijftrainers* (en iedereen die dat wil worden). www.dolfweverink.nl